

NENÄLEIKKAUS (rhinoplastia)

Nenäleikkaukseen hakeutumisen syitä ovat vamman tai sairauden aiheuttama nenän epämuotoisuus, mekaaninen este ilman kululle nenän kautta sekä ulkonäölliset syyt.

Sairauksista tavallisimpia nenäleikkauksen aiheita ovat ihokasvaimet. Vamman jälkeen tavallisimmat korjaukset ovat vinous ja epäsymmetria nenäluun murtuman jälkeen sekä nenän väliseinän vinous, joka voi aiheuttaa koko nenän epäsymmetrian sekä estää ilman vapaata kulkua. Muita syitä huonolle ilman kululle ovat mm. suurentuneet nenäkuorikot ja sisäänpän kääntyvät tai liian taipuisat nenärustot. Kaikkein yleisin tukkoisuuden syy on kuitenkin limakalvoturvotus. Se voi johtua allergiasta mutta voi myös olla että mitään syytä ei löydy. Leikkaushoito ei yleensä auta turvonneeseen limakalvoon, joskin radiotaajuuskäsittelyllä voidaan joskus pienentää turvonnutta kuorikkolimakalvoa.

Ulkonäkösyistä leikkaukseen hakeutuvilla on yleensä toiveena nenässä olevien poikkeaviksi koettujen muotojen ja mittasuhteiden muuttaminen tavanomaisiksi, esteettisesti sopusuhtaisena pidettäviksi. Tavallisimpia toiveita ovat suoristus, kyömyksen poisto, keskeltä leveän nenän selän kavennus, kärjen ja tyven kavennus ja sieraimien pienennys. Nenää pienentävät toimenpiteet ovat siis yleisempiä kuin suurentavat. Suurentaviin toimenpiteisiin kuuluvat nenän selän korottaminen ja leventäminen sekä kärjen pidentäminen.

Nenäleikkauksen suunnitteluvaiheessa on pidettävä mielessä, että jos leikkaus toteutetaan pienenä yhden häiritsevän kohdan korjauksena, huomataan usein jälkikäteen muitakin esteettistä korjausta vaativia kohtia nenässä. Tämä voi johtua mittasuhteiden muuttumisesta tai siitä, että yksi kohta on aiemmin vienyt kaiken huomion. Siksi nenää (ja koko kasvoja) pitää suunnitteluvaiheessa katsoa kokonaisuutena ja useimmiten kannattaa samassa leikkauksessa tehdä kaikki tarvittavat korjaukset.

Leikkaustekniikat

Kun kärjen alueelle tehdään muutoksia epäsymmetrian, muodon tai korkeuden takia, on tavallisempaa tehdä leikkaus avoimesti eli sieraimien väliin tehdyn avauksen kautta. Väliseinää ja nenän selkää voidaan useimmiten korjata sieraimen sisään tehtävän avauksen kautta. Asia vaihtelee tapauskohtaisesti.

Nenän selkää voidaan madaltaa leikkaamalla tai höyläämällä luuta ja rustoa. Madaltaminen edellyttää usein myös kaventamista, joka tehdään höyläämällä (vain hyvin pieni muutos mahdollinen) tai taittamalla nenäluuta posken ja nenän rajalta sisäänpäin. Samalla menetelmällä voidaan suoristaa epäsymmetristä nenäluuta. Kärjen muotoilun menetelmiä ovat mm. kärkirustojen lyhentäminen ja kavetaminen leikkaamalla ja niiden muotoilu ompelemalla. Kärkirustot vaativat yleensä rustosiirteiden tukea pysyäkseen oikeassa muodossa leikkauksen jälkeen. Rustosiirteet otetaan mieluiten nenän väliseinästä tai, jos se ei ole käytettävissä esim. vamman takia tai

uusintaleikkauksissa, käytetään esim. korvarustoa. Rustosiirteitä käytetään myös nenän selän korottamiseen, leventämiseen ja tukemiseen tarvittaessa. Luunsiirteitäkin käytetään. Sen sijaan silikonია ja muita pysyviä täyteaineita ei yleensä suositella.

Ilman kulun parantaminen leikkauksella voi olla mahdollista, kun mekaaninen este tai pyörteistä virtausta aiheuttava muoto saadaan korjattua. Väliseinän suoristus tai laajentuneen kuorikon pienennys voivat avata tukkeutuneen reitin. Jos syynä on sisäänkiertynyt rusto tai liian taiuisan ruston aiheuttama kasaanpainuminen sisäänhengittäessä, voidaan ainakin osaa tapauksista auttaa tukemalla rakennetta rustosiirteillä.

Suurimpana haasteena nenäleikkauksissa on leikkauksen jälkeisenä aikana tapahtuvien muutosten ennakointi ja hallinta leikkauksen yhteydessä. Leikkausalueelle tuleva arpi voi kasvaa paksuutta ja toisaalta kutistua ja kiristyä, ja tämä aiheuttaa taipuisiin rustosiirteisiin muodonmuutoksia. Pehmeuskudokset antavat periksi paineelle ja iho ja luu muotoutuvat. Näiden muutosten ennakoiminen on edellytyksenä onnistuneelle lopputulokselle.

Leikkauksen riskit

Tavallisimpia ongelmia leikkauksen jälkeen ovat verenvuoto nenästä, kipu, turvotus ja mustelmat, kylmänarkuus ja kosketustunnon häiriö sekä arven liikakasvu. Nämä yleensä korjaantuvat itsestään.

Keskimäärin 10-15%:ssa kaikista nenäleikkauksista on jälkikäteen tarvetta lisätoimenpiteille, koska paranemiseen liittyy tekijöitä, joita ei voida leikkauksen yhteydessä täysin hallita.

Esimerkiksi rustosiirteet voivat siirtyä paikaltaan, vääntyä, pehmentyä tai jopa sulaa kokonaan pois. Rusto taipuu ja joustaa tai voi pyrkiä palautumaan alkuperäiseen muotoonsa. Siksi leikkauksessa tehty muoto ei aina pysy sellaisenaan vaan se voi muuttua paranemisen aikana. Tästä voi seurata epäsymmetriaa, kärjen muodon tai asennon muuttumista, nenän vinoutta ym. Rustosiirteet voivat olla tunnettavissa tai joskus niiden muoto voi olla nähtävissä ihon alla. Nenän kärki voi tuntua kovemmalta ja jäykemmältä kuin ennen leikkausta, kun rustosiirteet tukevat rakennetta.

Nenäluiden muotoilun yhteydessä saattaa joskus nenän selkään jäädä epätasaisuuksia.

Leikkausarpi voi aiheuttaa kiristystä ja iholle tulevaan arpeen tulee joskus pieniä korjauksia. Arven liikakasvulla tarkoitetaan sitä, että sisälle ihon ja rustojen väliin tuleva arpi voi kasvaa ennakoitua paksummaksi. Paksuuntunut arpi yleensä pienenee vähitellen itsestään, mutta sen kypsymisessä voi mennä aikaa yli vuosi ja osassa tapauksista arpi jää pysyväksi toivottua paksummaksi. Joskus arpea hoidetaan paineteippauksella tai kortisonipistoksilla. Paksu iho voi estää nenänkärjen muotoutumista, jolloin kärki voi jäädä haluttua suuremmaksi.

Nenän kautta kulkevan ilman virtaus ei aina parane leikkauksella, vaan toisinaan joudutaan tekemään lisätutkimuksia ja muita toimenpiteitä ilmatien ahtauden takia.

Muita harvinaisia ongelmia ovat nenän väliseinän reikä, ilmatien ahtautuminen, bakteeritulehdus ja allergiset reaktiot esim. puudutus- tai nukutusaineille.

Leikkauksesta toipuminen

Normaali toipumisaika on n 3 viikkoa, jona aikana on turvotusta ja mustelmia. Lopullinen paraneminen voi kestää yli vuoden, koska turvottelu voi jatkua niinkin pitkään. Ulkonäöllisesti lopputulos muuttuu arven pehmenemisen myötä usein yli vuoden ajan. Kovuus ja pyöreys vähenevät pikkuhiljaa, nenän kärki laskeutuu ja nenäluu muotoutuu.

Kaarlo Ståhlberg